

Oświadczenie w sprawie przestrzegania praw człowieka w PRL w świetle Porozumień Jałtańskich, Paktów Praw Człowieka i Aktu Końcowego KBWE

1. Bezprawność Jałty w świetle prawa między międzynarodowego. Porozumienie Jałtańskie prezydenta USA i premierów ZSRR i Zjednoczonego Królestwa nie jest umową międzynarodową, a jedynie ustaleniem roboczym, Nie było rejestrowane w ONZ ani ratyfikowane przez poszczególne państwa. Wprowadzając podział Europy przez zgodę na ogarnięcie radziecką strefę wpływów Środkowej Europy naruszono suwerenność poszczególnych państw, co jest sprzeczne z prawem międzynarodowym.

2. Bezprawność decyzji jałtańskich w sprawach polskich. Szefowie trzech mocarstw bez prawnego upoważnienia zdecydowali o sprawie rządu i granic Polski, naruszając ogólne zasady prawa międzynarodowego oraz zobowiązania traktatowe, jakie każde z trzech mocarstw miały wobec Polski.

3. W świetle powyższego jakiegokolwiek powoływanie się na Jałtę w celu uzasadnienia ustroju PRL, faktu sprawowania władzy przez komunistów oraz ograniczenia praw obywatelskich nie ma najmniejszych podstaw prawnych.

4. W Jałcie podjęto zobowiązanie trzech mocarstw odnośnie przeprowadzenia w Polsce wolnych wyborów, które miały rozstrzygnąć o ustroju i rządzie Polski. Zobowiązanie to ma pełną moc prawną, bowiem szefowie trzech mocarstw byli władni podejmować zobowiązania w imieniu własnych krajów, nie mieli tylko prawa decydować o innych suwerennych państwach. Ponieważ do dziś nie przeprowadzono wolnych wyborów, zobowiązanie jest nadal aktualne. Rada Polityczna KPN w memorandum skierowanym do prezydenta USA, premiera Wielkiej Brytanii i przewodniczącego Rady Najwyższej ZSRR z lutego 1985 r, zwróciła na to uwagę - niestety bez odpowiedzi.

5. W akcie końcowym KBWE w Helsinkach rząd PRL zobowiązał się wprowadzić do obiegu prawnego PRL oraz stosować w praktyce wszystkie prawa człowieka przewidziane w międzynarodowych paktach praw człowieka oraz ujęte w różnych konwencjach międzynarodowych - w tym konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy.

6. W Konstytucji PRL zawarte są liczne postanowienia gwarantujące główne prawa człowieka, ponadto w 1977 r. ratyfikowane zostały i ogłoszone w Dzienniku Ustaw Międzynarodowa Pakty Praw Człowieka, a wcześniej jeszcze konwencje międzynarodowe MOP. PRL jest również stroną Konwencji Wiedeńskiej z 1961 roku, stwierdzającej, że w wypadku sprzeczności prawa wewnętrznego z ratyfikowaną konwencją ważne są tylko postanowienia tej ostatniej. Łącznie tworzy to rozbudowany system prawny zawierający gwarancje praw obywatelskich oraz zasad demokratycznych.

7. Równocześnie obowiązuje cały szereg ustaw szczegółowych, ograniczających lub likwidujących postanowienia zawarte w Konstytucji i konwencjach, Przepisy prawne przewidują wysokie kary za działania, które z innej strony gwarantowane są przez Konstytucję i konwencje. Przykładowo ustawa gwarantuje prawo organizowania demonstracji przez partie polityczne i związki zawodowe bez zgody władz - lecz w istocie mogą to czynić jedynie prorządowe partie i związki, bo działaczom partii i związków niezależnych grozi za to kara do trzech lat więzienia. Konwencja MOP gwarantuje wolność tworzenia dowolnej ilości związków zawodowych bez konieczności ich rejestracji - gdy ustawa o związkach zawodowych przewiduje konieczność rejestracji i zabrania tworzenia drugiego związku zawodowego w zakładzie pracy - do chwili, gdy na coś takiego zezwoli Rada Państwa,

W ostatnich miesiącach w wielu zakładach pracy usiłowano powołać i rejestrować związki zawodowe, ale władze administracyjne odmówiły rejestracji i zabroniły podejmować działalności związkowej pod karę więzienia, W licznych już wypadkach Sąd Najwyższy PRL wydał z tej okazji orzeczenia stwierdzające, że w PRL obowiązują przepisy prawa wewnętrznego, a międzynarodowe paktów praw człowieka i konwencje MOP nie są obowiązującym prawem, a jedynie wyrazem intencji władz. Stanowisko Sądu Najwyższego stawia pod znakiem zapytania wiarygodność wszystkich porozumień i konwencji zawieranych przez PRL.

8. Wiele dziedzin życia publicznego w PRL nie jest normowanych przez prawo. Ponieważ obowiązuje formalnie zasada, że wszystko, czego prawo nie zakazuje, nie jest zabronione, wynika z tego prawna możliwość podejmowania działalności nie reglamentowanej przez prawo, Na przykład nie ma żadnej regulacji prawnej dotyczącej powoływania i działalności partii politycznych. Tymczasem w praktyce działalność partii politycznych innych niż prorządowe podlega ostrej restrykcji karnej, Pierwsza w historii PRL niepodległościowa i opozycyjna partia polityczna, KPN została poddana wieloletnim represjom prawnym, a członkowie jej kierownictwa zostali skazani w dwóch kolejnych procesach. Obecnie utworzona niedawno PPS poddana została ostrym represjom, a członkowie jej kierownictwa wspólnie z wiceprzewodniczącym partii do niedawna przebywali w więzieniu.

9. Konstytucja PRL oraz międzynarodowe paktów praw człowieka gwarantują przeprowadzenie wyborów na zasadach demokratycznych, W rzeczywistości przepisy wszystkich kolejnych ordynacji wyborczych, które istniały w PRL począwszy od roku 1947 aż do ostatniej ordynacji wyborczej z niedawnych wyborów do rad narodowych, w sposób wyraźny i zasadniczy ograniczają prawa obywateli, a w szczególności pozwalają na wysuwanie kandydatur do Sejmu oraz rad narodowych wyłącznie za zgodą rządzącej partii, wysuwanie wszelkich innych kandydatur jest niedopuszczalne, a próby takie prowadzą aż do karania sądowego.

10. Praktycznie w Polsce obowiązują dwa różne systemy prawne. Pierwszy z tych systemów ujęty w takich aktach jak Konstytucja, jak międzynarodowe konwencje wprowadzone do obiegu prawnego PRL, jak niektóre inne nieliczne akty mają wyłącznie charakter propagandowy i fasadowy, Nie są one stosowane w praktyce, nie zawierają szczegółowej regulacji, jak ich zasady i założenia powinny być stosowane w praktyce i służyć jedynie celom propagandowym, głównie na użytek zagranicy. Drugi system prawny całkowicie sprzeczny z pozostałym składa się z aktów różnego rzędu począwszy od ustaw, rozporządzeń i zarządzeń prezesa Rady Ministrów oraz ministrów oraz tzw. prawa powielaczowego tzn. przepisów prawnych ustalanych przez organa administracji publicznej, bardzo często bez żadnego umocowania ustawowego, które bardzo szczegółowo regulują tryb postępowania obywateli, Ten drugi system prawny, sprzeczny z

podstawowymi założeniami prawnymi, stanowi faktycznie obowiązujący system w PRL.

Sprzeczność tych dwóch systemów pozwala z jednej strony na wykorzystywanie propagandowe przepisów fasadowych, z drugiej strony w sposób całkowity likwiduje możliwość posługiwania się wszystkimi prawami obywatelskimi. Jeśli okresowo, jak to obserwujemy w Polsce od kilku lat ze wzrastającym natężeniem, prawa obywatelskie realizowane są w szerszym zakresie to nie dlatego, że istnieją takie przepisy prawne, a wyłącznie dlatego, że społeczeństwo wymusza na władzach państwowych niestosowanie najbardziej reglamentacyjnych i restrykcyjnych przepisów.

Powyższe oświadczenie Leszek Moczulski przekazał 29 czerwca 1988 r. przedstawicielowi Biura Zagranicznego KPN w Nowym Yorku - Markowi Ruszczyńskiemu, w celu opublikowania w zachodnich środkach masowego przekazu i polonijnej prasie emigracyjnej.

Załącznik do informacji dziennej MSW, 1 VII 1988 (BU 1585/16102, s. 27-30).